

Kunnioitetut Fiiat, Pekat ja muut kutsuvieraat, arvoisa juhlayleisö!

Hotelli Tornissa kokoontui 12.3.1937 23 entistä raahelaista, useimmat tuttuja jo Porvari- ja kauppakoulusta, perustamaan yhdistystä tarkoituksella toimia Helsingissä asuvien raahelaisten yhdyssiteenä. Säännöt Vanha Raahen ry nimellä hyväksyttiin 30.11 viikkoa ennen itsenäisen Suomen 20-vuotis juhlaa eli nyt voimme sitten viettää sata ja kahdeksankymmenvuotisjuhlia.

Yhdistys on toiminut muutamaa sotavuotta lukuun ottamatta yhtäjaksoisesti. Vasta viime vuosina on vastaavia samoihin aikoihin perustettuja ja lyhytikäisiksi jääneitä sisarseuroja eri muodoissa elvytetty. Paitsi yhteydenpitoa ja ”praataamista” yhdistyksessä seurattiin ja pyrittiin edistämään vanhan kotikaupungin asioita. Mukana oli ”neuvoksia”, johtajia, tuomareita Grundströmiä, Wihuria, Erkkilää, Plantingia. Yhdistyksen alkuvaiheen suurin hanke Pohjois-Suomen syväsatamasta Raahen tosin jäi silloin toteutumatta. Sotien jälkeisenä Paul ”Paukka” Sovion puheenjohtajakautena oltiin mukana Raahen 300 vuotisjuhlissa, lahjoitettiin purjelaivakauden muistotaulu Museon seinään ja vanhan merimiehen muistomerkki Raatihuoneen edustan puistoon. Tältä huomion on sittemmin varastanut vierelle ilmestynyt komeampi UKK, joka muistuttaa raahelaisia Rautaruukin saamisesta Raahen. Tässäkin prosessissa oli Paukka Sovio Reinilän Yrjön ja Kinnusen Antin aulis apulainen. Yksi Pekanpäivien alkuvaiheen ideanikkareita ja puuhamiehiä oli yhdistyksen seuraava puheenjohtaja päätoimittaja ja kirjailija Pentti Pirhonen, joka kantoi erityistä huolta vanhan kaupungin säilymisestä ja kirjoitti mm. kuin Ehrströmin talon kohtaloa ennakkoiden kirjan ”Puutalo itki tuuleen”. Luonnollista on, että samaa huolta ovat puukaupungista kantaneet seuraajatkin. Ovathan kaikki yhdistyksemme toimijat näihin päiviin olleet idyllisen pienen puukaupunki Raahen kasvatteja. Harvemmin olen nähnyt niin vilpitöntä kiitollisuutta kuin näin edellisen puheenjohtajamme Jaakko Orkamaan kasvoilla, kun hän kertoi kotitalonsa Raahen vanhan pappilan pelastaneesta korjauksesta. Kun valtio halusi irti Ruununmakasiinin omistuksesta, oli yhdistys heti valppaana ehdottamassa sitä museokäyttöön ja sittemmin myös keräyksessä mukana.

Oma tarinani alkaa kuten yleensä siihen aikaan Gellmanilta ja ensimmäinen matka kaupunkiin tultiin varmaankin pitkin Rantakatua. Tästä ei ole muistikuvaa, kuten ei

siitäkään, kun näille kulmille muutettuamme, aloitin valmistautumisen nykyiseen luottamustehtävääni perehtymällä Samuli Paulaharjun ”Vanha Raahe” kirjaan. Minulle on kerrottu, että jo konttausiässä revin teoksen kirjahyllystä ja minulle piti näyttää kuvia ja lukea kuvatekstit etenkin se, missä ”Perämies Marjelin observeeraa sekstantilla”.

Kotitalomme ja -pihamme oli tuossa Kauppaporvarin parkkipaikalla Reiponkadun puolella Lybeckerin käsityökoulun ja Hurtigin kaupan välissä. Rakennuksen ehkä monetkin muistavat sen viime ajaltaan jo kohta 50 vuotta sitten, kun se toimi neuvolana. Lapsuuden pihassa asui tyypillisesti useita perheitä; Määtät, Niemelät, Tokolat, joiden paikalle tuli pian Kuusilehdon täti, ja Salmet. Leikkitoiverit löytyivät ensin omasta pihasta ja sitten naapurustosta, viereisestä pihasta Husun Vekle ja kadun toiselta puolen Satokankaan Eka ja Utraisen Raimo. Eka asui Käkelän pihassa, josta joskus päästiin ookaamaan Kivelän Oivan kyydissä Käkelän linjurilla kadunkulman ympäri Shellin linja-autoasemalle. Viereisen Heiskarin pihan perällä asuneen siihen aikaan harvinaislaatuksen naispuolisen kuljettajan Liimataisen Annikin pirssillä ajeltiin joskus pitempiäkin kyytejä. Nämähän olivat harvinaista herkkua, kun muistetaan, ettei kaupungissa 40-luvun lopulla ollut yksityisautoja kuin Kiesvaaralla ja myöhemmin Lindbergillä. Seikkailu ja urheilu kuului asiaan. Käkelän autotallin rakennustyömaa oli jännä ja vaarallinen kisailupaikka. Taisi olla onnikin mukana, kun telineillä juostessa astuin ohi lankusta ja selvisin ilman vakavampia kolhuja. Hienointa oli isompien poikien Kopsakankaan Rakun ja meidän Velun johtamiin juttuihin mukaan pääsy. Mieleen on jäänyt erityisesti meidän soutuveneellä tehty seikkailumatka Vasikanpäähän ja Konikariin. Rakun hyppypaikalla, jonka vauhdinottorata oli Utraisen ja Kopsakankaan pottumaiden välissä, opittiin korkeus-, pituus- ja seiväshypyn alkeet ja myöhemmin oppeja tuli sitten lisää Viitamäen Martin ”pihaolympialaisissa”. Näitä hyödynnettiin sitten mm Raahen Vesan ”Siposen malja” kilpailuissa. Hiihtoharrastukseni käynnistäjiksi tulivat Malmin pojat, kun perhe muutti Karhukankaalta Käkelän pihaan. Varmaan kaikkien aikojen urheilusuoritukseni tapahtui v. 1951 äitienpäivänä, kun lähdin Malmien mukana talkoisiin Pattijoelle heidän omakotitontilleen. Koulutieni Pekkatorin laidan kansakoulussa oli alkanut ja hieno opettajamme Merikannon Aino oli sopinut, että minä esittäisin seurakunnan äitienpäiväjuhlassa Einari Vuorelan runon Kaivotiellä. Kun tämän siellä tontilla yhtäkkiä muistin alkoi vaistonvarainen suunnistukseni henkikurkussa juosten läpi märkien peltojen ja kelirikkoista Holmin tietä kohti kaupunkia ja kotia, missä äidin avustuksella ennätysnopea asunvaihto ja ”reittejä ”

hyödyntäen pihan perälle, aidan yli ja Pentin tunkion ja pihan kautta Kirkkokadulle ja vastapäiselle Rukoushuoneelle. Siellä hermostuneena odottanut opettajani pyyhki vielä kenkäni ja samantien vain yleisön eteen. Taisipa siellä joidenkin edeltävistä tapahtumista täysin tietämättömien äitien silmäkulmissa joku tippakin näkyä. Sivutolkullahan näistä Kaivokadun ajoista riittäisi muisteltavaa. No tässä vaiheessa koulutieni vaihtui Brahenkaduksi, kun muutimme Pietilän perikunnan vuokralaisiksi nykyään Kaupungin edustustilana tunnettuun ns Heikun taloon Myhrbergin patsaan taakse. Pihassa asui 7 perhettä; Pokelat, Vuorijoen Anna, me ja Leiviskät päärakennuksessa, Keräset ja Makkoset piharakennuksessa ja vielä Piiraiset portin pielen parturiliikkeen yhteydessä. Tätä sen ajan Raahelle tyypillistä tehokasta asumisen muotoa Aapo poikamme käytti mallina tehdessään diplomityönään Kanavarannan asuinaluesuunnitelmaa, joka kylläkin sitten toteutettiin avo- eikä umpikortteli pohjalta.

Muutto laajensi kaveripiiriä entisestään. Rantakentän mahtavassa piiloleikkimiljöössä, kun Rantasaunakin halkovarastoineen oli vielä paikallaan, saattoi ”pallopaikoil- laan” leikissä parhaimmillaan olla mukana kymmeniä lapsia ja nuoria. Nuoruutta kohti kasvavan pojan elämänpiirin tärkeitä asioita olivat pelit, retket ja urheilut kaverien kanssa. Näistä ajoista ja harrastuksista Pekurin Eero kertoili elävästi tältä paikalta muutama vuosi sitten. Tyydynkin tässä vain luettelemaan sen ajan tärkeitä paikkoja kuten Fantin hyppymäki, luistinrata, Palokunnan talon kenttä, sittemmin Raahela, Pitkänkarin kenttä, koulut urheilusaleineen, partio- kolot, sotilaspiirin tenniskenttä, Fantin väylä, Kylmäniemi, Ruottalo, saaret Konikari, Akkunalaute, Ämmä, Tasku ja talvella myös röysit. Tietysti myös Bio Huvimylly ja Valion Baari, joiden väliä ”hengailtiin” kuuluivat kuvaan.

Rannan maisema ja Rantakatu ehtivät vuosien ja satojen kulkemisten mittaan tulla tutuksi ja osaksi sielun maisemaa. Yhtään aliarvioimatta vanhempien ja opettajien merkitystä lasten ja nuorten kasvuprosessissa luulen, että ikäpolveni nykypersoonat ovat suurelta osin sen aikaisen pikku kaupungin sosiaalisen ja ulkoisen ympäristön muovaamia, siis yhteistyökykyisiä ja ennakoluulottomia kunnon kansalaisia.

Olen tässä oman taustani kautta yrittänyt vähän valottaa miten syntyy side kasvu-ympäristöön ja samalla myös taipumus nostalgiaan, josta meitä kotiseutuihmi- siä usein syytetään. Samallahan se on kuitenkin myös voimavara. Meillä ulkoraahelaisilla se ylläpitää kiinnostusta vanhan kotikaupungin asioihin ja saattaa parhaassa tapauksessa tuoda keskusteluun tiettyä etäämmältä nähtyä realismia.

On luonnollista, että jäsenistömme on jo vuosikymmenet kantanut huolta ennen kaikkea pala palalta murenevasta ainutlaatuisesta puukaupunki kokonaisuudesta. Palanut tai ränsistymään päästetty talo on aina korvaamaton eikä korvaava vaikka hyväkin ole koskaan aito. Menemättä enempää historiaan voidaan todeta, että Koulukadun pohjoispuolinen osa puukaupungista on sentään vielä olemassa , mutta kuten Museoviraston emeritus osastopäällikkö Pekka Kärki viisi vuotta sitten syysjuhlassamme linjasi, on puukaupungin arvo kokonaisuutena jo vaakalaudalla ja että suojelukaava pitäisi uudistaa ja poistaa ylisuuret rakennusoikeudet. On ymmärrettävää, että tämä on poliittisesti vaikea kysymys. Sen sijaan puuttuvan kaupungin arkkitehdin viran palauttamisen ei pitäisi olla vaikeaa. Kaavoituksen ja rakennusvalvonnan johdostahan ilmiselvästi puuttuu puukaupunginkin asioiden hoidon hallitseva ammattilainen.

On ollut ilo nähdä, että Museon maalaus ja katon korjaus on käynnissä ja kuinka mukavasti Langin talon alakartanon korjaus on onnistunut ja hanke käynnistynyt, mutta muiden Pekkatoria ympäröivien rakennusten kohdalla pitäisi omistajalta eli Kummatti Oy:ltä vaatia julkisivujen korjausta.

Viriävä matkailu ja siihen panostaminen näyttäisi ilahduttavasti lisänneen ymmärrystä vanhan merellisen puukaupungin arvosta vetovoimatekijänä. Kun jo on olemassa diplomityönä tehty vanhan kaupungin elävöittämis ja elinvoiman lisäämissuunnitelma, voisi siinä ehdotettuja toimenpiteitä välittömästäkin käynnistää. Uskomme ja luotamme, että vasta valituilta päättäjiltä asioiden etenemiseen aina vaadittavaa poliittista tahtoa löytyy.

Meripäivät on ollut kaupungilta hieno avaus. Raahen Fiia ja naapurikuntien perinnealukset tuovat aidon tuulahduksen purjelaivakaudelta. Viime vuonnahan Ivan Kruzestern sai liikkeelle jo yli 10 000 ihmistä. Kahden vuoden kuluttua tulee 150 vuotta Museon seinän taulussa mainitusta purjelaivakauden huippuvuodesta. Ehkä pitäisi ajatella vielä isommasti ja tähdätä matkailulliseen suurtaapahtumaan, vaikkapa ”Pohjanlahden Tall Ship race”:een, Pakkahuoneen rantaan ne, jotka pääsee, ja isommat Lapaluotoon. Vastaavia puitteita kuin Raahen Museonranta ja Rantakatu ei mikään muu Pohjanlahden kaupunki pysty tarjoamaan.

Purjelaivojen ajasta puhutaan myös lokakuun viimeisenä lauantaina, kun Vanha Raahen ry viettää 80 vuotisjuhlaa Ostrobotniassa ja professori Jari Ojalan

juhlaesitelmän aiheena on ”Raahen merenkulku ja laivanrakennus 1800 luvulla”. ”Poksi” kuoroineen on myös jo lupautunut esiintymään. Toivotamme kaikki halukkaat tervetulleiksi mukaan. Jäsen ei tarvitse olla, vaikka uusia jäseniäkin mielihyvin otetaan. Etenkin nuoremmista on aina pulaa. Jo perustavan kokouksen pöytäkirjassa mainitaan yhdistyksen yhtenä tarkoituksena yhteydenpito sukupolvien välillä. Kun monilla teillä raahelaisilla on etelässä asuvaa jälkipolvea voisitte passata päälle ja tavata laajemmastikin tuttuja meidän syysjuhlassamme, mutta pannaanpa tästä vielä sitten syksymmällä puffia paikalliseen avviisiin.

Ja toivotan vielä Hyviä Pekanpäiviä kaikille niin yhdistyksemme kuin omastakin puolestani!